

Katarzyna Drąg

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

**O POSZUKIWANIU FUNDAMENTÓW ETYCZNOŚCI MEDIÓW.
RECENZJA KSIĄŻKI
ABOUT SEARCHING FOR FOUNDATIONS OF MEDIA ETHICS.
BOOK REVIEW**

Michał Drożdż, *Etyka mediów w obronie wartości*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie: Kraków 2019, 415 stron, ISBN 978-83-7438-713-2, DOI: <http://dx.doi.org/10.15633/9788374387149>.

W roku 2019 na rynku książek medioznawczych pojawiła się ważna pozycja z zakresu etyki mediów autorstwa Michała Drożdża. Monografia *Etyka mediów w obronie wartości* stanowi potwierdzenie ugruntowanej pozycji etyki mediów jako subdyscypliny w dyscyplinie nauk o komunikacji społecznej i mediach, i szerzej – w obszarze nauk społecznych. Jest to pozycja porządkująca i omawiająca zagadnienia bardzo aktualne. Aktualność ta wynika z faktu: niespotykanego wcześniej postępu w zakresie technologii komunikacyjnych, którego skutki mają charakter aksjologiczny i etyczny; rozwoju społeczeństwa informacyjnego; rozwoju teorii mediów i informacji; mediatyzacji życia; zagubienia użytkowników i twórców mediów pośród etycznych dylematów związanych z procesami mediatyzacji.

Trudno wyobrazić sobie funkcjonowanie jednostek, grup i całych społeczeństw bez odniesienia do mediów, które w znacznej mierze kształtują współczesny świat. Autor monografii już w pierwszych słowach swojej pracy potwierdza niezaprzeczalny i nierozzerwalny związek mediów i etyki. Potwierdzając fundamentalne znaczenie analiz z zakresu aksjologii i etyki mediów, pisze: „Media to ludzie, gdzie jest człowiek, który myśli i działa, tam ujawnia się także aksjologiczny i etyczny wymiar jego działania. [...] Dzisiejszy świat w dużej mierze zależy od mediów, a kształt współczesnych mediów zależy przede wszystkim od przekazywanych przez nie wartości oraz od jakości i wartości samych mediów”¹.

¹ M. Drożdż, *Etyka mediów w obronie wartości*, Kraków 2019, s. 9.

Autor jasno i w sposób przekonujący sformułował badawcze założenia i postulaty. Stanowią one nie tylko wprowadzenie do omawianego tomu, ale same w sobie mają wartość poznawczą, służą czytelnikom książki, ale także mogą stanowić fundament, punkt wyjścia do twórczych poszukiwań i badań dla wszystkich zainteresowanych zagadnieniami etyki mediów. „Moje analizy prowadzone są w określonej przestrzeni założeń badawczych. Przyjmuję bowiem, że: przestrzeń medialna jest przestrzenią aksjologiczną (nieusuwalność aksjologii jako zagadnienia w nauce o mediach); etyka mediów potrzebuje racjonalnych kryteriów i zasad wartościowania etycznego (potrzeba uzasadnień etycznych); etyka mediów potrzebuje obiektywizmu etycznego, opartego na empirycznych badaniach aksjologicznej praktyki medialno-dziennikarskiej (potrzeba oparcia na empirycznych źródłach)”² – pisze autor, zakreślając założenia badawcze, które realizowane są w publikacji.

Omawiana monografia ma przemyślaną strukturę. Składają się na nią cztery rozdziały: *W poszukiwaniu fundamentów etyczności mediów*, *Media przestrzeni wartości*, *Etyczna osłona i obrona wartości w mediach*, *Etyczne odstony jakości dziennikarstwa*. Rozdział pierwszy zawiera m.in. refleksje nad prymatem osoby w mediach w oparciu o założenia personalistyczne, prymatem etyki nad techniką medialną, rolą godności ludzkiej w komunikowaniu medialnym oraz jej fundamentalnym znaczeniem dla wartościowania etycznego. Godność ludzka została w tym rozdziale przedstawiona jako podstawa zarówno funkcjonowania mediów, teoretycznych refleksji nad mediami, jak i empirycznych badań mediów.

Rozdział drugi dotyczy m.in. zagadnień moralności w mediosferze, wartości zagrożonych medialnie, a także poszukiwań aksjologicznego fundamentu dialogu w mediach. Uczestnictwo w procesie komunikacji nie może być rozumiane wyłącznie pragmatycznie. W perspektywie personalistyczno-etycznej uczestnictwo we wspólnocie, komunikacja międzyludzka powinna być rozumiana, zgodnie z myślą Karola Wojtyły, jako uczestnictwo osoby w swoim czynie. „Fakt obecności człowieka-osoby w przestrzeni mediów otwiera zupełnie inną perspektywę badań nad dialogicznym potencjałem mediów”³ – trafnie podsumowywał autor tę część rozważań nad medialną przestrzenią wartości.

W kolejnej części książki zawarte są analizy dotyczące etosu wolności słowa i wolności mediów, odpowiedzialności w mediach i odpowiedzialności mediów, oraz zagadnienia sprawiedliwości i prywatności w mediosferze. Autor przybliżył korelacje pomiędzy prawdą a wolnością, definiując prawdę jako wartość rozstrzygającą o moralnym porządku komunikacji społecznej oraz sytuując wolność wobec wartości i godności osoby.

W ostatnim rozdziale monografii autor przeszedł do analiz działań dziennikarskich w kontekście etyczności. W tej części podniesione zostały problemy statusu dziennikarzy w świetle etyczności mediów, a także użycia etyczności do oceny jakości dziennikarskiej pracy. Ze szczególną uwagą omówił autor problematykę obiektywności przekazów medialnych w kontekście szybkości i informatywności, a także rzetelności informacyjnej, która, jak pisał autor monografii, „ma swój etyczny fundament i kontekst oraz swoją

² M. Drożdż, *Etyka mediów w obronie wartości*, dz. cyt., s. 12.

³ M. Drożdż, *Etyka mediów w obronie wartości*, dz. cyt., s. 190.

etyczną nośność w kształtowaniu mądrości przekazów medialnych”⁴. Rzetelność informacyjna omówiona została w książce gruntownie i wieloaspektowo, jako zagadnienie szczególnie aktualne i ważne we współczesnej mediosferze, w której brak rzetelności w przekazywaniu informacji niesie niejednokrotnie wiele negatywnych konsekwencji. Ostatni podrozdział pracy dotyczy etycznych ram komunikowania w sytuacjach zagrożeń. Omawiając ten aspekt, autor przywołał zagadnienie „ideologizacji” przemocy w mediach, banalizacji zła w przekazach medialnych, wirtualizacji i mediatyzacji zagrożeń. W interesujący sposób przedstawił problematykę, która jest obecna nie tylko w dyskursie naukowym, ale także jest troską wielu użytkowników mediów, którzy obawiają się skutków postępującej z racji obrazów medialnych niewrażliwości na zło.

Recenzowany tom miał na celu wskazanie możliwości wykorzystania etyki mediów do obrony wartości. Cel ten został w pełni osiągnięty. Wielkimi zaletami monografii są: dogłębność analiz z zakresu etyki i filozofii, rygor terminologiczny i logiczność wywodu, kompleksowość ujęcia omawianych zagadnień, ciekawe i porządkujące tok wywodu podsumowania, dzięki którym czytelnik czuje się gotów do lektury kolejnej części pracy budowanej na fundamencie wcześniejszych refleksji i klaryfikacji.

Monografia *Etyka mediów w obronie wartości* została wydana w czasie coraz wyraźniejszego zwrócenia się zarówno badaczy, jak i praktyków mediów ku tematyce aksjologicznej. W obliczu rozwoju technologii komunikacyjnych, rozwoju mediów nazywanych tradycyjnymi oraz mediów społecznościowych twórcy, odbiorcy, prosumenci mediów stają przed coraz większą ilością dylematów natury aksjologicznej, dlatego dobrze opracowana problematyka z zakresu etyki mediów staje się dziś obiektem poszukiwań i punktem odniesienia. Omawiana monografia jest lekturą potrzebną, atrakcyjną i konieczną nie tylko dla medioznawców, ale dla wszystkich ludzi mediów zawodowo zaangażowanych w proces tworzenia przekazów medialnych. Książka ma walor naukowy i praktyczny, dlatego stanowić powinna także lekturę obowiązkową dla studentów kierunków medialnych, którzy podczas studiów uniwersyteckich przygotowują się jednocześnie do podjęcia profesjonalnych działań w obszarze mediów.

Etyka mediów to główne, sztandarowe zagadnienie badawcze, podejmowane od lat przez autora monografii, które promuje i rozwija nie tylko w formie kolejnych publikacji, ale także organizując cyklicznie od kilkunastu lat Konferencję Etyki Mediów i redagując kolejne tomy pokonferencyjne. *Etyka mediów w obronie wartości* to jedna z tych pozycji, która była oczekiwana na rynku wydawnictw związanych z dyscypliną nauk o komunikacji społecznej i mediach. Filozoficzna i medioznawcza wiedza autora zaowocowała publikacją, która z pewnością będzie twórczo wykorzystana na różnych polach medioznawczej refleksji badawczej. O konieczności spojrzenia na świat mediów z perspektywy etyki pisał przekonująco sam autor: „Mediosfera jest przestrzenią wartości, powinności i celów, ponieważ jest przestrzenią ludzkich działań. Nie można więc odpowiedzialnie mówić i analizować mediów, bez fundamentalnego uwzględnienia tych wymiarów, z zachowaniem oczywiście autonomii i poprawności metodologicznej poszczególnych dyscyplin badawczych”⁵.

⁴ M. Drożdż, *Etyka mediów w obronie wartości*, dz. cyt., s. 351.

⁵ M. Drożdż, *Etyka mediów w obronie wartości*, dz. cyt., s. 382.